

Türkiye'de Yükseköğretim Kurumlarında Sanat ve Tasarım Eğitimi ve Geleceği

Zerrin Funda ÜRÜK*, Belgin İPEK**, Büşra KAMACIOĞLU**, Gökçe UZGÖREN****,
Sema ÇAĞLAR*****

Öz

Amaç: Toplumsal, kültürel, siyasi, ekonomik ve teknolojik gelişmelerden etkilenerek değişen ve gelişen sanat algusu, okul öncesinden yükseköğretime uzanan sanat eğitiminin de var olan sınırlarını aşmasını gerekli kılmaktadır. Bu çalışmada, Türkiye'deki sanat ve tasarım eğitiminin gelişim sürecinin analizi doğrultusunda konuyla ilgili güncel sorunların belirlenmesi ve ilgili sorunlara çözüm önerileri getirilmesi amaçlanmaktadır.

Kavramsal Çerçeve: Sanatın oluşmasına etki eden önemli unsurlar; dönemin koşulları, hiyerarşik yapısı, toplumsal sorunlar, devrimler, reformlar, din, savaşlar, yaşanan coğrafya, iklim koşulları, yaşam biçimleri ve toplumsal yapıdır. Dünya'da ve Türkiye'de sanat ve tasarım eğitiminin ortaya çıkış dinamikleri, sanatın değişken evreleri çerçevesinde ve 1973'te YÖK'ün kurulmasıyla geçirdiği değişim açısından irdelenmektedir. Bu çalışma, sanat ve tasarım eğitiminin değişim dinamiklerinin anlaşılması ve günümüz koşullarına uygun olarak nitelik artırmada yol gösterici olması açısından önemlidir. Diğer disiplinlerde olduğu gibi, sanat ve tasarım eğitimine de birtakım standartlar getirilmesi konusunda sunduğu önerilerle var olan boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

Yöntem: Araştırma, yükseköğretimde sanat ve tasarım eğitimi veren üniversitelerin geçirdiği değişim süreçleri ve Türkiye'deki mevcut durumu ile sınırlandırılmıştır. Doğru tespitler ve önermeler yapabilmek, sanata dair farklı bakış açılarını ve güncel sanat ve tasarım eğitimi işleyişini objektif bir şekilde ortaya

Özgün Araştırma Makalesi (Original Research Article)

Geliş/Received: 29.11.2021 **Kabul/Accepted:** 06.12.2021

* Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, İstanbul, Türkiye, E-posta: zfuruk@gelisim.edu.tr ORCID <https://orcid.org/0000-0002-3994-5883>

** Öğr. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Kurumsal İletişim Koordinatörlüğü, Trabzon, Türkiye, E-posta: belginbaldas@gmail.com ORCID <https://orcid.org/0000-0002-2220-7956>

*** Arş. Gör., İstanbul Gelişim Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İletişim ve Tasarım Bölümü, İstanbul, Türkiye, E-posta: bkamacioglu@gelisim.edu.tr ORCID <https://orcid.org/0000-0002-4543-8722>

**** Arş. Gör., İstanbul Gelişim Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, İstanbul, Türkiye, E-posta: uzgorengokce@gmail.com ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5335-3817>

***** Arş. Gör., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, Niğde, Türkiye, E-posta: semacaqlar@ohu.edu.tr ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4754-5131>

koyabilmekten geçmektedir. Bu doğrultuda, alanında uzman akademisyenler ve reel sektör temsilcilerinden oluşan 14 kişilik bir çalışma grubunun görüşleri alınarak sorunlar tespit edilmiş ve çözüm önerileri sunulmuştur.

Bulgular: Türkiye'de Yükseköğretimdeki sanat ve tasarım eğitiminin gelişim sürecindeki temel gereksinim, beklentiler ve sorunlar; (1) Öğretim elemanı yetiştirilmesindeki sorunlar (niteliksel sorunlar, niceliksel sorunlar), (2) Sanat ve tasarım eğitimi için sağlanan olanakların yetersizliği (mekân yetersizliği, donanım yetersizliği), (3) Yasal ve yönetsel sorunlar, (4) Müfredatla ilgili sorunlar ve (5) Sınav sistemi ile ilgili sorunlar olarak belirlenmiştir.

Sonuç: Uzman görüşleri dikkate alınarak tespit edilen sorunlara, literatür araştırmaları katkısıyla çözüm önerileri getirilerek sanat ve tasarım eğitiminin geleceğine ışık tutulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Sanat eğitimi, Tasarım, Tasarım Eğitimi, Eğitim, Yükseköğretim.

Art and Design Education and Future in Higher Education Institutions in Turkey

Abstract

Purpose: The phenomenon of art, which changes and develops by being influenced by social, cultural, political, economic and technological developments, makes it necessary for art education from pre-school to higher education to exceed its limits. In this study, it is aimed to identify current problems and propose solutions to related problems in line with the analysis of the development process of art and design education in Turkey.

Literature Review/Background: The important factors affecting the formation of art; historical conditions, hierarchical structure, social problems, revolutions, reforms, religion, wars, geography, climatic conditions, lifestyles and social structure. The dynamics of the emergence of art and design education in the world and in Turkey are examined in terms of the change it went through with the establishment of YÖK in 1973, within the framework of the variable phases of art. This study is important in terms of understanding the dynamics of change in art and design education and being a guide in increasing the quality in accordance with today's conditions. As in other disciplines, it is thought that it will fill the existing gap with the suggestions it offers to set some standards in art and design education.

Methodology: The research is limited to the change processes of universities providing art and design education in higher education and the current situation in Turkey. To be able to make correct determinations and propositions is to be able to present different perspectives on art and the functioning of contemporary art and design education in an objective way. In this direction, the opinions of a working group of 14 people, consisting of academicians who are experts in their fields and representatives of the real sector, were taken and problems were identified and solutions were offered.

Results: Basic needs, expectations and problems in the development process of art and design education in higher education in Turkey; (1) Problems in training instructors (qualitative problems, quantitative problems), (2) Insufficient opportunities for art and design education (lack of space,

insufficient equipment), (3) Legal and administrative problems, (4) Curriculum-related problems and (5) It has been determined as problems related to the examination system.

Conclusion: *Considering the expert opinions, solutions were suggested with the contribution of the literature to the identified problems and it was tried to shed light on the future of art and design education.*

Keywords: *Art, Art Education, Design, Design Education, Education, Higher Education.*

Giriş

Sanat ve tasarım eğitimi ve geleceği konusunda doğru tespitler ve önermeler yapabilmek sanata dair farklı bakış açılarını ve güncel sanat eğitimi işleyişini objektif bir şekilde ortaya koyabilmekten geçmektedir. Bu nedenle çalışmaya bir kavramsal çerçeve ile başlamak yararlı görülmüştür. İlk olarak "sanat nedir" sorusu ele alınmış ve sanata dair farklı görüş ve kuramlar açıklanmıştır. Ardından geçmişten günümüze sanatın tarihsel süreç içerisindeki değişimi ve gelişimi incelenmiştir. Sanata dair oluşturulan kavramsal çerçevenin ardından "sanat ve tasarım eğitimi" konusuna odaklanılmıştır. Bu bölümde tarihsel süreç içerisinde sanat eğitiminin ortaya çıkış dinamikleri irdelenerek dünya ve Türkiye'deki sanat ve tasarım eğitimin geçirdiği evreler ve gelişmeler incelenmiştir. 1973 yılında Yüksek Öğretim Kurumu'nun kurulmasıyla beraber sanat ve tasarım eğitimi veren üniversitelerin geçirdiği değişim süreçleri ve buna bağlı olarak Türkiye'deki Sanat ve tasarım eğitiminin mevcut durumu ele alınmıştır. Son olarak 25 Ekim 2017 tarihinde düzenlenen "Yükseköğretim ve Yükseköğretim Kurumlarının Geleceği" isimli çalıştay bulguları ortaya konulmuştur.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışma, 25 Ekim 2017 tarihinde İstanbul Gelişim Üniversitesi Kamuoyu ve Toplum Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından düzenlenen "Yükseköğretim ve Yükseköğretim Kurumlarının Geleceği" isimli çalıştayın beş ana alt grubundan biri olan ve alanında uzman akademisyenler ile reel sektör temsilcilerinin katılımı ile gerçekleştirilen "Türkiye'de Sanat Eğitimi ve Geleceği Çalıştay"ının bulgularına dayanmaktadır. Bu çalıştay ile ülkemizde sanat eğitiminin gelişim sürecindeki temel gereksinim, beklentiler ve sorunlarının neler olduğunu analiz etmek ve söz konusu sorunlara çözüm önerileri geliştirmek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda ülkemizde bulunan çeşitli üniversitelerde öğretim üyesi olarak çalışan akademisyenler ve reel sektör temsilcilerinden oluşan on dört kişilik bir çalışma grubu oluşturulmuştur.

Çalıştay Katılımcıları

Akademisyen temsilcileri:

K1: Ressam, Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarımı Öğretim Üyesi, Vakıf Üniversitesi, İstanbul (Moderatör)

K2: Edebiyat Fakültesi, Müzecilik Bölümü, Öğretim Üyesi, Devlet Üniversitesi, İstanbul

K3: Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi, Devlet Üniversitesi, İstanbul

K4: Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi, Devlet Üniversitesi, Bursa

K5: Güzel Sanatlar Bölümü Öğretim Üyesi, İstanbul

K6: Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü Öğretim Üyesi, Sinop

K7: Güzel Sanatlar Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Öğretim Üyesi

K8: Güzel Sanatlar Fakültesi, İletişim Tasarımı Bölümü Öğretim Elemanı (Raportör)

K9: Güzel Sanatlar Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Öğretim Elemanı (Raportör)

K10: Güzel Sanatlar Fakültesi, İletişim Tasarımı Bölümü Öğretim Elemanı (Raportör)

K11: Güzel Sanatlar Fakültesi, Moda ve Tekstil Tasarımı Bölümü Öğretim Elemanı (Raportör)

Reel sektör temsilcileri:

K1: Sanat Eleştirmeni, İstanbul

K2: Ressam, Uluslararası Plastik Sanatlar Derneği Yön. Kurulu Üyesi, İstanbul

K3: Ressam, İstanbul

Bu kapsamda sanat eğitimi alanında belirlenen sorularla katılımcıların görüşleri belirlenmiştir. Katılımcıların görüş ve önerileri, "beyin fırtınası" tekniğiyle toplanmıştır. Beyin fırtınası, katılımcıların fikirlerini rahatlıkla ifade ettikleri ve değişik fikirlerin ortaya konulmasını destekleyen grup tartışma tekniğidir ve kısa sürede çok sayıda farklı fikir üretilmesine katkıda bulunur.

Bu kapsamda çalıştay süresince beyin fırtınası tekniği aşağıdaki adımlar ile sürdürülmüştür:

Adım 1: Üzerinde çalışılacak konu/sorun tespit edilmiştir:

A. Sanat nedir, sanata dair farklı felsefi görüşler ve sanatın kısa tarihçesine giriş yapılmış,

- B. Sanatın ortaya çıkış dinamikleri incelenmiş,
- C. Dünya'da ve Türkiye'de sanat ve tasarım eğitiminin gelişimi incelenerek Türkiye'de var olan sanat ve tasarım eğitimi durumunun değerlendirilmiş,
- D. Sanat ve Tasarım Eğitimi'ni gerçekleştirecek öğretim elemanlarının yetiştirilmesindeki sorunlara değinilmiş,
- E. Sanat ve Tasarım Eğitimi için sağlanan olanakların yeterliliği üzerine ve yasal-yönetmelik sorunlar üzerine konuşulmuş,
- F. "Türkiye'de Sanat ve Tasarım Eğitimi'nin geleceği olarak çağdaş sanat ve tasarım eğitiminin kazanımları neler olmalıdır?" sorusunun cevabını tartışılmıştır."

Adım 2: Çalıştay öncesi belirlenmiş olan moderatör tarafından katılımcılara bir sunuş gerçekleştirilmiştir. Söz konusu sunuşta sanat ve tasarım eğitimi çeşitli açılardan ele alınmıştır. Başlangıçta sanat eğitimin EQ'yu (duygusal zekâ) geliştirme açısından önemi tartışılmıştır. Bilim-teknoloji-sanat unsurlarının birbirleri ile olan ilişkisi ve sanat eğitimi almış çağdaş insan profili konuları üzerinde durulmuştur.

Adım 3: Katılımcılar Adım 1'deki konu başlıkları çerçevesinde çeşitli fikirlerini beyan etmiş ve tüm katılımcılar fikirlerini beyan edene kadar süreç devam ettirilmiştir. Bu aşamada moderatör fikirleri not almıştır.

Adım 4: Fikirlerin beyan edilmesi sürecinde katılımcıların tespit ettikleri ve aralarında bağlantılar bulunan fikirler birleştirilmiştir. Üretilen bu fikirlerden; birbirinin tekrarı olup-olmama ve aynı fikirler olup-olmama, gerçeği yansıtır-yansıtmamasına yönelik görüş alışverişi yapılarak en önemli ve katkı sağlayan fikirler gruplarca kararlaştırılmıştır.

Adım 5: Moderatör, katılımcılar tarafından fikirlerin tartışılması ve analiz yapılmasını sağlamıştır. Yapılan analizler sonucunda Türkiye'de sanat ve tasarım eğitimi konusundaki sorunlar ortaya konmuştur.

Adım 6: Aynı adımlar izlenerek tespit edilen sorunlara çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Türkiye'de Sanat Eğitimi ve Geleceği Çalıştayı'nda toplam on dört katılımcının ortaya koyduğu ve üzerinde uzlaştığı; öğretim elemanı yetiştirilmesindeki sorunlar, sanat eğitimi için sağlanan olanakların yetersizliği, yasal ve yönetmelik sorunlara ilişkin görüş ve önerileri çalıştayın verilerini oluşturmaktadır. Bu veriler, içerik analizine dayalı önceden belirlenen tema ve alt temalar kapsamında, sahanın somut verileri, ihtiyaçları, beklentileri ve sorunları da göz önüne alınarak analiz edilmiştir.

Kavramsal Çerçeve

Sanat Nedir?

Sanat, insanlık tarihi boyunca varlığını sürdüren ve üzerine birçok farklı görüş sunulan kapsamlı bir olgudur. "Sanat nedir?" sorusu geçmişten günümüze birçok filozof, sosyolog, psikolog, sanat tarihçisi ve sanat eleştirmeni tarafından üzerinde oldukça çok konuşulan ve tartışılan bir soru olmuştur. Bu başlığın amacı ise "sanat nedir?" sorusuna mutlak bir doğru yanıt aramak yerine, geçmişten günümüze sanatın ele alınış şekli ve farklı bakış açıları ile yapılan tanımlamaları ortaya koymaktır.

Sanat sözcüğü günümüzde, İngilizce'deki "art" sözcüğüne yakın bir anlamda kullanılmaktadır. Gerek İngilizce'deki 'art' (artificial=yapay) (Online Etymology Dictionary, 2018) gerek Almanca'daki 'Kunst' (künstlich= yapay) (English-German Dictionary, 2018) gerekse de Türkçe'deki Arapça kökenli 'sanat' (suni=yapay) (Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, 2018) sözcüklerinin hepsinde yapaylığı çağrıştıran bir anlam vardır. Sanat, bu geniş anlamından Rönesans zamanında sıyrılmaya başlamıştır (Shiner, 2001, s. 186). Sanat, daha spesifik bir kullanıma bürünse de yakın zamana kadar sanat ve zanaat kelimeleri birbirlerinin yerine kullanılmaya devam etmiştir. Ancak sanat ile zanaatı birbirinden ayırmak gerekmektedir. Zanaat, faydaya dayalı ürünler ortaya koymaya karşılık gelirken, sanatta fayda sağlama kaygısı yoktur. Buna ek olarak Sanayi Devrimi sonrasında tasarım ve sanat arasında da bir ayrım doğmuştur (Von Stamm, 2008, s. 525).

Türk Dil Kurumu (2018) sanat kelimesini "Bir duygu, tasarı, güzellik vb.nin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık" olarak tanımlamaktadır. Kelimenin kökü ise Arapçadaki 'sunu' kökünden gelmektedir. Sanat kelimesi, Arapçada amel yani iş, yapma, bir maddeye zihinde tasavvur edilen şekil ve sureti verme anlamına gelmektedir. 'Sunu' kelimesinin ayrıca güzellik ve hayran olunacak bir kudret eseri anlamı vardır. Sanat, yalnızca insanların zekâ ve tecrübe ile kazandıkları bilgi ve yetenekleri sayesinde yaptıkları işler anlamına gelmektedir (Arseven, 1983).

Sanatın net ve eksiksiz bir şekilde tanımını yapmak oldukça zordur. Sanatın ne olduğuna dair çok farklı düşünceler olsa da tüm tanımların ortak paydada bulunduğu belli noktalar da bulunmaktadır. Bunları aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

- Sanat eseri doğada kendi kendine vücut bulmamış olup, insanın bilgisi, zekâsı ve yaratıcı gücü ile ortaya çıkmaktadır.
- Sanat eserinde insanların duyularına hitap eden bir biçim vardır.
- Sanat eserleri biriciktir.

- Sanat eserleri kalıcıdır.
- Sanat eseri evrenseldir.
- Sanat eseri var olan bir şey üzerinden yapılan düzenlemeler veya eklemelerle oluşamaz.
- Sanat eserinde fayda sağlama kaygısı yoktur, yalnızca sanat kaygısı ile oluşturulur.

Sanata Dair Farklı Felsefi Görüşler

Fleming ve Honour'a (2015) göre sanat, yaşayan sosyal ve kültürel organizmalar gibi daima yenilenir. Sanatın bu devingen hali, elbette ki farklı dönemlerde farklı bakış açılarını da beraberinde getirmiştir. "Sanat nedir?" sorusunun cevabı öncelikli olarak filozofların odak noktası olmuştur. Sanata dair felsefi görüşlere baktığımızda sanatı tanımlarken bazı filozofların "taklit", bazılarının "yaratma", bazılarının ise "oyun, özgürlük" kavramlarına odaklandığını görmekteyiz. Sanata dair farklı felsefi görüşleri bu üç kavram odağında açıklamak mümkündür.

"Sanat alanında öne sürülmüş olan en eski kuram, sanatı bir tür taklit olarak gören mimetik sanat kuramıdır. Söz konusu sanat kuramını geliştiren de antik Yunan düşünürü Platon'dur" (Cevizci, 2008, s. 458). Platon'a (M.Ö. 427-347) göre her şeyin aslı idealar dünyasında bulunmaktadır, içinde yaşadığımız dünya ise idealar dünyasının sadece bir yansıması, kopyasıdır. Platon, yaşadığımız dünyada gördüğümüz her şey, bir taklit (mimesis) olarak nitelendirir. Bu bakış açısı ile de sanatçının ideaların kopyasını taklit ederek oluşturduğu eserler olarak tanımlar (Platon, 1995, çev. 2002).

"Yaratma olarak sanat" görüşüne göre sanat, gerçekte var olmayan ve sanatçının hayal gücü, yaratıcılığı, bilgisi ve yeteneği ile sanatçı tarafından yaratılan bir şeydir. Yani sanat doğanın bir taklidi değildir. Çünkü bu anlayışa göre sanatçı mükemmel olanı yaratmayı amaçlar. Doğada mükemmellik yoktur. Mükemmelliği sanatçı kendisi yaratır. Benedetto Croce bu görüşün en önemli temsilcilerinden biridir. Benedetto Croce'e (2004) göre, "Sanat bir görüş ya da sezidir. Sanatçı bir imge ya da resim yaratır. Sanattan tat alan biriye yüzünü sanatçının ona gösterdiği yöne çevirir ve kendisi için açılmış olan delikten bakarak, kendinde sanatçının imgesini oluşturur."

"Oyun olarak sanat" felsefi görüşüne göre ise sanat ile oyun arasında bir bağlantı kurarak aralarındaki benzerliklere odaklanmaktadır. Bazı filozoflar sanatın çıkış noktasının eğlence ve oyun olduğunu savunurlar. Ergün de (2015), insanların zorunlu ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra amaçsız olarak, hoşlarına giden bir takım oyunlar yarattıklarını, bunun ise hem bedeni dinlendirdiğini hem de hoşnutluk duygusu yarattığını belirtmiştir.

Sanatın Tarihçesi

Günümüze kadar değişim ve devamlılıkla gelen sanat tarihi, sanatı anlama açısından önemlidir. Dönemin koşulları, hiyerarşik yapısı, toplumsal sorunları, devrimleri, reformları, dini, savaşları kısacası insanın içinde bulunduğu zaman dilimini temsil eden sanat; insanı en çok anlatan tasvirlerdir. Sanatın oluşmasına etki eden diğer önemli unsur ise bulunduğu coğrafyadır. İnsanların ikamet ettiği bölgelerin iklim koşulları, yaşam biçimleri, toplumsal yapısı göz önüne alındığında ortaya çıkan eserlerin bulunduğu coğrafyayı tasvir ettiği de gözlemlenmektedir. Avcı toplumlardan günümüze değişen sanatın evreleri bulunmaktadır. Sanat tarihinin gelişim dinamikleri aşağıdaki tarih çizelgesinde kronolojik bir düzende aktarılmıştır.

Tarih Öncesi Dönem

Önemli Tarihi Olaylar

M.Ö y. 40.000 Buzul Arası Dönem
(Homo sapiens, sapiens'in çıkışı)

Görsel Sanatlar

- ▶ M.Ö Willendorf Kadını (30.000 - 25.000)(1)
- ▶ M.Ö Brno Erkeği (30.000 - 25.000)(2)

M.Ö Y. 18.000 - 15.000 Son Buzul Çağı

- ▶ M.Ö Chauvet Mağarası (M.Ö Y. MS. 25.000 - 17.000)(3)
- ▶ M.Ö Brassempouy Kadın Başı (M.Ö Y. 22.000)(4)

M.Ö y. 12.000

(Asya'dan Amerika'ya insan göçünün başlaması)

- ▶ Lascaux resimleri (M.Ö. y. 16.000 - 14.000)(5)
- ▶ Tequixquiac Çakal Başı (M.Ö. y. 10.000)(6)

M.Ö y. 8.000 - 4000

(Modern iklimin Avrupa'da başlaması, Eriha'nın kuruluşu ve insan yerleşimlerinin Macellan boğazına kadar genişlemesi, insan nüfusunun %1500 artması, koyun ve keçinin evcilleştirilmesi, ilk yün kumaşlar, sulamanın kullanılması, bakır işlemciliğin gelişmesi, bronz dökümünün başlaması ve insan yerleşimlerinin Macellan boğazına kadar genişlemesi)

- ▶ Eriha'dan sıvalı kafatası (M.Ö. y. 7000 - 6000)
- ▶ Stonehenge (M.Ö. y. 2.100 - 2.000)

İlk Uygarlıklar ve Kıtaldaki Gelişmeler

İlk Uygarlıklar

M.Ö y. 4000 - 1700 Arası Dönem

(Sümer Uygarlığının ortaya çıkışı, teker ve sapaanın keşfi, Mezopotamya'da çizi yazısının gelişmesi, atın ehlileştirilmesi Girit'te Linear A yazısının gelişimi, Babil İmparatorluğunun yükselişi)

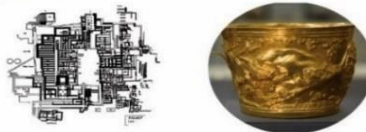
- ▶ Narmer Paleti (M.Ö. 3500 - 3000)
- ▶ Hammurabi steli (M.Ö y. 1760)

M.Ö Y. 1600 - 1100

(Çin'de Şang devletinin ortaya çıkışı, Yahudi dininin başlaması)

- ▶ Knossos (M.Ö y. 1600 - 1400)
- ▶ Çin Bronz Şarap Kabi (M.Ö. y. 1300 - 1100)

Yunanlar ve Komşuları & Helenistik ve Roma Sanatı

Önemli Tarihi Olaylar

M.Ö y. 850 - 300 Arası dönem

(Homeros, Etrüks uygarlığının başlaması, Sifo'nun doğumu Atina'daki reformlar, Platon'un ölümü, Filippus'un ölümü)

- ▶ Tenea Kouros (M.Ö y. 570)
- ▶ Hermes ve Dionisos (M.Ö y. 340)

M.Ö y. 300 - M.S. 306 Arası Dönem

(İskender'in Hindistanı işgal etmesi, Öklid, İsa'nın Çarmıha gerilmesi Pompeii ve Herculaneum'un yok oluşu, Konstantin İmparatorluğu)

- ▶ Uyuyan Eros (M.Ö. y. 250 - 150)
- ▶ Diocletian Hamamları, Roma (M.S. y. 298 - 305)

Budizm, Hinduizm: Güney ve Doğu Asya Sanatları

Önemli Tarihi Olaylar

M.Ö y. 800 - M.S. y 400 Arası Dönem

(Upanişadlar, Lao Zi'nin, Buda'nın, Konfüçyüs'ün doğumu, İlk Budist Cemaati, Mahayana Budizminin Hindistan'da teşvik edilmesi, Tantrik Budizmin Gelişmesi)

- ▶ Asoka aslan sütunu (M.Ö 243)
- ▶ Oturan Buda, Mathura (M. S. y 150)

M.S. y 400 - M.S. y 1022 Arası Dönem

(Tantrik Budizm'in gelişmesi, Budizm'in Kuzey Çin'de devlet dini olması ve Japonya'ya gelmesi, Budizmin Çin'de kısa süre yasaklanması, Murasaki'nin Genji hikayelerini tamamlaması)

- ▶ Yungang Budası (M.S 400- 500)
- ▶ Byodoin Tapınağı (M. S.1000- 1200)

Erken Hıristiyan ve Bizans Sanatı

Önemli Tarihi Olaylar

293 - 400 Arası dönem

(Milano Fermanı: Hıristiyanlığın yasallaşması, Konstantinopolis'in Roma İmparatorluğunun başkenti olması, Hıristiyanlığın Doğu Roma İmparatorluğunun resmi dini olması)

- ▶ San Pudenziana Apsis Mozağı (402 - 12)
- ▶ Kells Kitabı (c. 825)

400 - 800 Arası Dönem

(Vandalların Galya, İspanya ve Roma'yı yağmalaması, Frankların Hıristiyanlığı kabulü, Poitiers Savaşı)

- ▶ Santa Maria Maggiore Mozaikleri (432 - 40)
- ▶ Sant Vitale, Ravenna (540-47)

Erken İslam Sanatı

Önemli Tarihi Olaylar

622 - 750

(Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göçü, Hz. Muhammed'in vefatı, Emevi Hanedanı, Müslümanların Yakın Doğu'ya ilerlemesi ve Avrupa'ya yayılması)

- ▶ Kubbet - üs Sahra, Kudüs (y. 690)
- ▶ Kasr el- Hayr al Gabri (y. 730)

750 - 1258 Arası Dönem

(Abbasi Hanedanının kuruluşu, Halife Harun Reşid, Kur'an metninin tamamlanması, Ömer Hayyam'ın ölümü, ,bn, Rüşd'ün ölümü, Memlük hükümdarlığı, Bağdat'ın Moğollar tarafından yağmalanması)

- ▶ Ulu Cami, Kayrevan (772- 863)
- ▶ İnce Minareli Medrese, Konya (1258)

Ortaçağ Hıristiyanlığı

Önemli Tarihi Olaylar

910 - 1204 Arası dönem

(Cluny tarikatının kuruluşu, İlk Haçlı Seferleri, Sistersiyen tarikatının kuruluşu, Haçlıların Konstantinopolis'i alışı)

- ▶ Gero Haçı (969 - 76)
- ▶ Saint - Denis (1140 - 4)

1216 -1387 Arası Dönem

(Dominiken tarikatının kuruluşu, Aziz Thomas Aquinas'ın ölümü, Batı Asya'da Hıristiyan hükümdarlığının sonu, Dante, Kara ölümün başlaması, Türklerin Avrupa'yı işgali, Chaucer'in Canterbury Hikayeleri'ne başlaması)

- ▶ Cimabue, Madonna (1280 - 90)
- ▶ Lorenzetti, İyi Yönetim Alegorisi (1339)

On Beşinci ve Onaltıncı Yüzyıl

Rönesans 1420 -1610:

Yeniden doğuş anlamına gelen Rönesans, Klasik Antik Çağı yeniden canlandırma arzusunda doğmuştur

1420 - 1530 İtalya'da Erken Rönesans

(Filippo Brunelleschi, Lorenzo Ghiberti, Masolino Donattello, Fra Angelico, Paolo Uccello, Masaccio, Benozzo Gozzoli)

► Donattello, Aziz Giorgio (1415 - 17)

► Ucello, Tufan (1445 - 47)

1490 - 1530 İtalya'da Yüksek Rönesans

(Giovanni Bellini, Leonarda da Vinci, Michelangelo Buonarroti, Giorgione)

► Giovanni Bellini

► Leonarda da Vinci, Meryem ve Çocuk İsa Azize Henna İle Birlikte(1501-12)

1470 - 1550 Almanya'da Rönesans

(Konrad Witz, Michael Pacher, Martin Pacher, Matthias Grünewald, Tilman Riemenschneider)

1430 - 1610 Fransa'da Rönesans

(Jean Fouquet, Jean Clouet, Fontainebleau Okulu,)

1430 - 1580 Hollanda ve Belçika'da Rönesans

(Robert Campini Jan van Eyck, Hans Memling, Rogier van der Weyden)

► Tilman Riemenschneider, Meryem'in Göğe Yükselişi (1505 - 10)

► Rogier van der Weyden, Çarımhtan İndirilişi (yak. 1435 - 40)

1530 - 1600 İtalya'da Maniyerizm

(Agnolo Bronzino, Parmigianino, Giorgio Vasari, Tintoretto)

1570 - 1610 İspanya'da Maniyerizm

(El Greco)

► Parmigianino ( )

► El Greco( )

On Yedinci Yüzyıl

Barok 1600 -1740

Gösteriş, heyecan, abartı ve aşırılığı ile bilinmektedir. İtalya'da başlar ve 18. yy başında tüm Avrupa'ya yayılır.)

1420 - 1530 İtalya'da Barok

(Annibale Carracci, Orazio Gentileschi, Caravaggio, Guercino, Andrea Pozzo, Giovanni L.Bernini)

► Caravaggio, *Holofernes'in Başını Kesen Judith* (1598)

► Giovanni Lorenzo Bernini(1635)

1610 - 1700 Flaman'da Barok

(Peter Paul Rubens, Frans Snyders, Jacob Jordaens, Anthony van Dyck)

1610 - 1700 Hollanda'da Barok

(Frans Hals, Gerrit van Honthorst, Jan van Goyen, Heem, Jan Steen)

► Peter Paul Rubens

► J.D. Heem, *Meyve ve İstokozlu Natürmort* (yak. 1648-49)

1620 - 1700 İspanya'da Barok

(Jose de Ribera, Francisco de Zurbarán, Diego Velazquez, Alonso Cano, Bartolome Esteban)

1620 - 1730 Almanya'da Barok

(Georg Flegel, Johann Liss, Johann Heinrich, Schönfeld, Joachim Sandrart)

► F. Zurbaran, Aziz Bonaventura Dua Ederken

► Georg Flegel, (1752 - 54)

1773 - 1799 Fransa'da Barok

Nicolas Tournier, Simon Vouet, Georges de la Tour, Nicolas Poussin, Claude Lorrain, Louis Le Nain, Charles Le Brun, Hyacinthe Rigaud

► Georges de la Tour, Tövbekar Magdalene (1635 - 40)

► Claude Lorrain, (1635 - 40)

Romatizmden Gerçekliğe

19. Yüzyıl

Çok sayıda üslupsal hareketin doğmuş ve gelişmiştir.

1780 1850

(William Blake, Caspar David Friedrich, Joseph Mallord William, Turner, Thomas Cole, Emanuel Gootlieb Leutze, Eugene Delacroix)

- ▶ J. M. W. Turner, *Ulysses Polyphemus'la Alay Ediyor*, (1829)
- ▶ Eugene Delacroix, *Sardanapa'nın Ölümü* (1827)

1848 - 1900 Ön - Raffaellocular, Victoria Dönemi Klasikçiler

(Thomas Woolner, James Collinson, Arnold Böcklin, William Morris, Edward Robert, Frederic Stephens,)

- ▶ Arnold Böcklin, *Ölüm Adası* (1886)
- ▶ James McNeill Whistler, *Küçük Beyaz Kız* (1864)

1860 - 1900 Empresyonistler (İzlenimciler),

(Camille Pissarro, Edgar Degas, Auguste Rodin)

1860 - 1900 Post - Empresyonistler

(Paul Cezanne, Paul Gauguin, Vincent Van Gogh)

- ▶ Camille Pissarro, *Kar, Sabah* (yak. 1898)
- ▶ Van Gogh, *Kulağı Sargılı Otopotre* (1889)

1850 - 1900 Sembolizm, Yeni Romantizm

(Pierre Puvis de, Chavannes, Gustave Moreau, Odilon Redun)

1880 - 1920 Art Nouveau

1898 - 1908 Primitivizm, Fovizm

(Henri Matisse, Georges Roualt, Raoul Dufy, Andre Derain)

- ▶ Chavannes, *Yoksul Balıkçı* (1881)
- ▶ Andre Derain, *Charing Cross Köprüsü* (1901)

20. Yüzyıl

1945 Öncesi Sanat

Avrupa'da 20. yy başında modern sanatın gelişimi başlar

1905 - 1940'lar Ekspresyonizm

(Wassily Kandinski, Emil Nolde, Ernst Ludwig Kirchner, Franz Marc, Max Bechmann)

1909 - 1914 Fütürizm, / 1916 - 1924 Dada

(Fütürizm: Giacomo Balla, Carlo Carra, Umberto Boccini, Gino Severini)

1908 - 1920 Kübizm / 1930 - 1940 Yeni Gerçekçilik

(Kübizm: Kasimir Malevich, Fernand Leger, Pablo Picasso, Robert Delaunay) Yeni Gerçekçilik: Edward Hopper, George Grosz, Frida Kahlo

- ▶ Pablo Picasso, *Ayna Karşısındaki Kız* (1932)
- ▶ Frida Kahlo

1919 - 1933 Bauhaus, De Stijl, Konstrüktivizm

(Lyonel Feininger, Piet Mondrian, Paul Klee

1924 - 1950 Sürrealizm

(Salvador Dali, Jean Arp, Man Ray, Rene Magritte)

- ▶ Paul Klee, *Kırmızı Balık* (1925)
- ▶ Salvador Dali, *Belleğin Azmi* (1931)

1945 - Soyut Ekspresyonizm

(Lucio Fantana, Jean Dubuffet, Mark Rothko, Arshile Gorky

1960 - Yeni Dada ve Pop Art

(Richard Hamilton, Roy Lichtenstein, Robert Rauschenberg, Andy Warhol

1960 - Yeni Gerçekçilik, Op Art, Minimal Sanat

(Salvador Dali, Jean Arp, Man Ray, Rene Magritte)

1960 - FotoGerçekçilik, Video ve Fotoğraf Sanat

(Salvador Dali, Jean Arp, Man Ray, Rene Magritte)

Nesne ve Eylem Sanatı, Kavramsal Sanat

(Joseph Beuys, Marcel Broodthaers, Edward Kienholz, George Maciunas)

1945 - Resim ve Heykelde Yeni Figürasyonlar

(Henry Moore, Alberto Giacometti, Francis Bacon, Louise Bourgeois

- ▶ Andy Warhol, *Marilyn* (1967)
- ▶ Victor Vasarely (1978)

Şekil 1. Sanat Tarihinin Gelişimi

Sanat Eğitiminin Ortaya Çıkış Dinamikleri

Sanat eğitimi farklı dönemlerde tartışma konusu olarak karşımıza sıklıkla gelmiş, sanat eğitiminin görsel alanlar içinde mi kalacağı yoksa tüm sanat dallarını mı içine alacağı konusunda farklı düşünceler ortaya çıkmıştır. Örneğin, bazı düşüncelere göre müzik ve edebiyat gibi sanat dallarını sanat eğitiminin dışında bırakılması gerektiği savunularak, "plastik sanat eğitimi" ya da "görsel sanat eğitimi" gibi kavramlara sıcak bakılmış, diğer düşüncelere göre de müzik ve edebiyat gibi sanat dallarını sanat eğitimi içerisinde düşünülüp "estetik eğitim" gibi kavramlara gidilmiştir (San, 2000, s.17).

Sanat eğitimi, akıl ve duyguların koordineli olarak gelişimini sağlayan bir disiplin alanıdır. Dünya tarihinde gelişim gösterirken estetik eğitim, sanat için eğitim, sanat yoluyla eğitim, müz'sel eğitim, Bauhaus, temel sanat eğitimi ve görsel eğitim ve iletişim gibi adlandırmalar üzerinde uzunca tartışılması ve kaynakları sanat anlayışı ve kuramları açısından incelenerek açıklığa kavuşturulmaları gereken, ayrı ayrı sanat eğitimi anlayışlardır.

Dünya'da Sanat ve Tasarım Eğitiminin Gelişimi

Sanat ve tasarım eğitimi kuramlarının değişim ve gelişim süreçlerinde, tarihsel süreç içerisindeki toplumsal, kültürel, bilimsel ve teknolojik gelişmeler ön ayak olmuştur. 1800'lerde sanat ve tasarım eğitimi anlayışlarında, klasik sanat ile uğraşan kişilerin öncü olduğu düşüncesi hakimdi. O dönemlerde sanat eğitimi açısından önemli olan ilk görüşler arasından, Herder, Goethe, Schiller, Rousseau ve Humboldt'un görüşlerini sayabiliriz. Özellikle Friedrich Schiller'in 1795 yılında yayınlanmış olan "İnsanın Estetik Eğitimi Üzerine Mektuplar" eserinde sanat eğitiminde "Estetik Eğitim" konusuna odaklanmıştır.

"Estetik Eğitim" teriminin, 19. yüzyılın sonlarına doğru Almanya'da "Sanat yoluyla eğitim" ya da "Sanat için eğitim" terimleriyle yer değiştirdiği gözlenmiştir. 1920'lerin sonlarında ortadan kalkmış, 1970'lerde yeniden gündeme gelmiştir. Bu arada 1887'lerde Almanya'da başlatılan "Sanat eğitimi hareketi" özellikle genel eğitim dizgesinde bir reform hareketi olarak anlaşılmıştır. Sanat Eğitimi Hareketinde, sanat için eğitim ve sanat yoluyla eğitim şeklinde iki farklı yaklaşım benimsenmektedir.

Sanat için eğitim yaklaşımında özellikle sanat ve sanatın sorunlarına değinilir. Bu yaklaşımın amacı, topluma plastik sanatları öğretmek, dönemin sanat ve kültür verilerini değerlendirebilen bireyleri topluma yetiştirmektir. Sanat yoluyla eğitim yaklaşımında ise; bireyin gelişim sürecinde uyumlu ve dengeli bir kişilik kazanmasına destek olmak için, eğitim sürecinde sanat ağırlıklı eğitim yolu ile yetiştirmektir. Bu yaklaşım anlayışı ile yapılan eğitimde, sanat eğitim müfredatlarına ders olarak eklenir. Bu iki anlayış ile 1900 başlarına gelindiğinde ise sanat için eğitim anlayışı yerini sanat yoluyla eğitim anlayışına bıraktığı gözlenmiştir. 1950 başlarına kadar

bu anlayış devam ederek "önemli olan insanın eğitilmesidir ve sanat ve sanatsal yaratma insanı uyumlu kılar" tezi ağırlık kazanmıştır.

1900'lerde sanatsal olguların öğretiminde "Bauhaus Sanat ve Tasarım Okulu" çok etken olmuştur. Bu dönemde sanat eğitiminde, akılcılığa doğru yönelim gözükmekte ve sanat, zanaat ve tasarım ayrımı olmaksızın eğitim anlayışı benimsenmekteydi. Bauhaus anlayışı ile toplumda sanatın ve tasarımın daha anlaşılabilir olmasına ve toplumun sanat kavramına daha duyarlı bakmasına yol açmıştır (San, 2000, s.103).

II. Dünya Savaşı'nı izleyen yıllar, insan değerleri üzerine düşünme ve savaşın yıkıcılığını tartışma dönemleriydi. Bu dönemlerde Amerika Birleşik Devletleri'nde ve Batı Avrupa ülkelerinde sanat ve tasarım eğitiminde, sanatın öğretilbilir olması üzerine yoğun tartışmalar gerçekleşmiştir. Sanat ve tasarım derslerini şekillendirirken akılcılığa yönelik bir müfredata yönelmek mi yoksa akılcılıktan kaçınılması mı gerektiği tartışılmış ve sanat dersleri için eğitici ödevler yüklenmesi üzerine planlar yapılmıştır.

1950'lere doğru gelindiğinde ise, 1949' da düzenlenen Sanat Eğitim Bilimi Kongresinde, yaratıcı bireylerin gelişimi ve yetişmesini sağlamak amacıyla bütün dönemlerde bağımsızca varlığını sürdürmüş olan "Müz'sel Akım" a katılıma kararı alınmıştır. Dağınık bir terminoloji ve düşünce akışına sahip olan bu akım ile sanat eğitimi yaş sınırı çocuktan çıkıp gençleri de kapsamaya başlıyordu.

1960'lı yılların sonlarına doğru, örgün eğitimde sanat eğitiminin varlığının kaçınılmazlığı ve sanat eğitiminin amaçları yeniden tartışma konusu olmaya başlamıştı. Okullar bundan böyle müz'sel bir alan olmaktan çıkıp, uzmanlaşma alanlarına doğru yönelim göstermeye başladılar. Artık bir insan yetiştirme fikri lüks olmaya başlamış ve "öğrenme" kavramı üzerine durulmaya başlanılmıştı. Sanat eğitiminin içerdiği iki temel öge, sanat ve ders birleşiyor ve bu yeni anlayış bir kavram olarak "Sanat Dersi" ya da "Temel Sanat Eğitimi" kavramı olarak karşımıza çıkıyordu. Bu dönem eğitimin müz'sel eğitimden ayrılıp, eğitim kuramının öğrenci yetiştirmeden öğrenmeye yönelmesi dönemidir.

1970'lerden bu yana ise hızla gelişen dünya dinamiklerine bağlı olarak eğitim bilimlerinin temeli psikolojiden toplumbilimine doğru kaymıştır. Sanat dersleri ya da temel sanat eğitimi için bu şu anlama gelmektedir; öğrencinin bireysel başarıları ve bu başarıların geliştirilmesi arka plana atılarak, öğrenciler grup çalışmalarına yöneltilerek yaptıkları proje çalışmalarlarıyla toplumsallaştıracaktır. Heinig'in sanat eğitimi anlayış ve kuramları için yapmış olduğu aşağıdaki tablo dönemin anlaşılmasına ışık tutmaktadır.

	18.yy	1810	1840	1870	1900	1930	1960
Sanat							
Ders							
Çocuk							

Ön planda

İkinci planda

Önemsiz

Tablo 1. Heinig'e Göre Sanat Eğitimi Anlayışlarının Geçirdiği Evreler

Dönem içerisinde oluşan politik ve toplumsal olayların sonuçları doğrultusunda sanat eğitiminde artık sanat üretmeyen ama yine de estetik eğitim gibi adlar altında ders müfredatlarında yer alan sanat eğitimi anlayışları ortaya çıkmaya başlamıştır. Kitle iletişim araçlarının her olgu ve olayı anında ve her yere hızla ulaştırmasıyla beraber, sanat anlayışlarındaki değişimlerin ve yeni akımların da artık evrenselleştiği gerçeği ile karşı karşıya kalınmaktadır.

Günümüzde toplumun daha çok bireyselleşmesi sonucunda, sanat ve tasarım eğitimindeki modern yaklaşımların yerini Post-modern yaklaşımlara bıraktığını görmekteyiz. Her bireyin istek ve ihtiyaçlarını karşılayacak özgün tasarlanan eğitim programı ile bireysel gelişimler sağlanmaktadır (Özden, 1998).

Sosyal, ekonomik, bilimsel ve sanatsal alanlarda yaşanan gelişmeler ışığında değişen toplumsal düzen ile birlikte sanat eğitimi alanındaki disiplinlerini de etkilemiş ve dönüşüme uğratmıştır. Örneğin; sinema, bilgisayar destekli grafik sanatlar, video sanatı ve fotoğraf sanatı gibi alanlarda görsellik ve teknoloji bütünleşmesinin temelleri oluşturulmuştur. Görsel kültür yaklaşımının savunucuları, teknolojinin iletişimi ve kültürü önemli derecede değiştirdiğini; görsel kültürün ve onun yarattığı dönüşümün ve değişimlerin sanat eğitiminde anlaşılmasının son derece önemli olduğunu vurgulamaktadır (İstanbul Kültür Sanat Vakfı, 2014, s. 39).

Avrupa Komisyonu, yaratıcılığın geliştirilmesi için sanat eğitiminin önemini bildiren, "Kültür İçin Avrupa Ajandası"nı hazırlamış ve Kasım 2007'de onaylamıştır. Bu ajanda da kültürel çeşitlilik ve kültürlerarası diyalogun geliştirilmesi, yaratıcılığın sosyal ve teknolojik yenilikleri teşvik etmesi, Avrupa Birliği'nde istihdam ve büyümeyi de destekleyeceğini öngörülmesi ve kültürün

uluslararası ilişkilerde önemli bir faktör olarak kabul edilmesi amaçlanmaktadır (Council of the European Union, 2007).

"Avrupa Birliği'nde Sanatsal Çalışmalar" başlıklı önergede; sanat eğitiminin tüm eğitim düzeylerinde zorunlu olması, sanat eğitimi verirken en son bilgi ve teknolojilerin kullanılması, sanat tarihi öğretiminin, ilgili sanatçılarla iletişimi ve kültürel miras alanlarına ziyaretleri kapsamı konularına yer verilmiştir (Avrupa Komisyonu Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü, 2009).

Türkiye'de Sanat ve Tasarım Eğitiminin Gelişimi

Türkiye'de gerçekleşen batıdaki hareketlere uygun ilk sanat eğitimi hareketleri, Osmanlı Devleti'nin 1908 tarihinde II. Meşrutiyet dönemi ile başlamıştır. (Berk, 1973, s. 107). 1795 yılında Mühendishane-i Berri Hümayun (Kara Harp Okulu) adı ile açılan askeri okulda ise askeri amaçlarda kullanmak için resim teknikleri dersi öğrencilere gösterilmeye başlanmış ve ders kapsamında ışık, gölge ve perspektif kuralları gösterilmiştir (Tansuğ, 1993, s. 43). Daha sonraki yıllarda askeri ve sivil okulların ders programlarında resim derslerine ek olarak mimarlık ve heykel derslerinin eğitimi de verilmeye başlamıştır. Bu dönemde batıdaki gelişmeleri örnek olarak açılan Galatasaray Mekteb-i Sultanisi ve Darüşşafaka Lisesi gibi sivil okullarda da resim dersleri ders müfredatlarında yer almıştır.

Türkiye'de Güzel Sanatlar eğitiminin akademik bir disiplin içerisinde gelişmesinde önemli bir yere sahip olan Sanayii Nefise Mektebi 1883 yılında kurulmuştur (Tansuğ, 1993, s. 52). Sanayii Nefise Mektebinde uzun seneler boyunca resim, heykel ve tasarım eğitimleri için yurtdışından sanatçılar ve tasarımcılar gelerek eğitime katkı vermişlerdir. Örneğin; resim derslerine Salvatore Valery (1856-1946) suluboya ve desen derslerine Warnia Zarzecki gibi yabancı sanatçılar iştirak ederek atölyelerde öğrenciler ile beraber çalışmalar yapmışlardır.

Sanat eğitimi yapılması için kurulmuş olan Sanayii-Nefise Mektebi, Cumhuriyet döneminde adını "Devlet Güzel Sanatlar Akademisi" olarak değiştirmiştir. Atatürk'ün yönlendirmesi ile Batı ülkelerinden Türkiye'ye gelen John Dewey, Leipzing, Parker, Steihler gibi o dönemin ünlü eğitimcileri ülkenin sanat eğitiminin gelişmesinde önemli etkileri olmuştur.

Yabancı ülkelerden gelen sanatçılar ve eğitimciler dışında ayrıca ülkemizden de kendilerini geliştirmek adına yurtdışına eğitimciler yollanmıştır. 1910 yılında Avrupa'ya gönderilen ilk Türk Sanat eğitimcilerinden olan İsmail Hakkı Baltacıoğlu, batı ülkelerindeki eğitim alanlarında yapılmış olanları incelemiş ve 1911 yılında ülkemize geri dönerek teoriden çok uygulamaya ağırlık veren eğitim sistemde çalışmalarına sürdürmüştür. Kendisine o dönemde Eğitim Reformu Akımının Türkiye'deki temsilcisi olarak adlandırılmış ve 1927 yılında Güzel Sanatlar Akademisi'nde "Resim Öğretmenliği Kursu" açarak önemli çalışmalara imza atmıştır. Eğitimci John Dewey'in 1926 yılında ortaokullara öğretmen yetiştirmek için yazmış olduğu rapor ile Ankara'da Gazi Orta

Öğretmen Okulu (Gazi Eğitim Enstitüsü) açılmış, 1932 yılında ise bünyesine Resim-İş Bölümünü katmıştır.

1932 yılında kurulan ve Anadolu'nun içlerine kadar genişleyen Halk evleri sayesinde, sanatı halka yaygınlaştırabilmek adına sanat alanında çalışmalar, toplantılar ve sergiler yapılmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nin de kurulan diğer bir eğitim kurumu ise Anadolu köylerindeki halkın çok yönlü olarak gelişmesini amaçlayan Köy Enstitüleridir. Bu Enstitülerde iş ve eğitimi birleştirme temellerine dayalı bir eğitim modeli geliştirilmiş ve bu sayede Türkiye'nin sadece şehirlerinde değil köylerinde de sanatın yaygınlaşmasında önemli bir adım atılmıştır. 1950'lere kadar devlet kurumları D grubu, Müstakil Ressamlar Birliği ve Yeniler gibi Plastik Sanatlar gruplarının çalışmalarında destek olmuştur.

1938 yıllarında geleneksel eğitim disiplinlere dönüş eğilimi sonucunda, Ortaöğretim kurumlarındaki resim derslerinin saatinin azaltılmasına gidilmiştir. 1949 yılına kadar ise Resim dersi ders programında haftada bir saat olarak işlenmiştir. 1952-1956 yıllarında ise; Resim dersinin yanına Müzik dersi de eklenerek, birinden birini seçmeli ders olarak seçme hakkı öğrenciye verilerek, haftada iki saat yapılacak şekilde ders programında düzenlenmiştir.

O dönemlerde; Ortaöğretim kurumlarını Ticaret Okulları, Sanat Okulları, Endüstri Meslek Liseleri, Akşam Sanat Okulları, Yapı Enstitüleri, vb. gibi meslek okulları oluşturmaktadır. Bu Meslek okullarının müfredat programlarındaki Atölye, Desen, Mesleki Resim ve Teknik Resim gibi dersler daha önceden olduğu gibi öğrencilerin sanat yanını ve tasarımsal kabiliyetinin geliştirmekten çok, onların mesleki alanlarına katkı sağlayacak şekilde düzenlenmişti. Mesleki alanda eğitim veren meslek okullarına ek olarak, Resim-İş dersinin ağırlıklı olarak yer aldığı ilk öğretmen okulları da meslek liselerinin içinde yer almaktaydı.

1960'lı yıllara gelindiğinde sanat eğitiminde büyük değişimler gözlemlemeye başlanmıştır. Bu dönemin eğitim anlayışına göre; sanatsal öğrenme ancak öğretimle gerçekleştiği ve diğer alanlarda olduğu gibi, sanatta da düşünme sonucu çıkan ortaya çıkan bir eser ve var olan bir problemi çözüme biçimi olduğu savunulmuş. Bu görüşlerin sonucunda, "öğrenci merkezli" olan sanat eğitimi yerini "disiplin merkezli" sanat eğitimine bırakmış ve eğitimci/sanatçı öğretmen tipini doğurmuştur (Kırıçoğlu, 1994, s. 141). 1970'lerde gerçekleşen teknolojik ve toplumsal gelişmeler sonucunda toplumun sanata ve sanatçıya yaklaşımındaki bakış açısını değiştirmesine neden olmuştur. 1974 yılında ise eğitim programları dört yıla göre yeniden düzenlenmişti. 1960 Almanya'sında büyük bir tepki ile karşılanan, Ortaöğretimde sanat derslerinin seçmeli dersler arasına alınmasının ülkemizde yansımaları 1987 yılında gerçekleşmiştir.

Güzel Sanatlar Dallarında yetenekli olan öğrencilerini geliştirmek adına 1989 yılında Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri açılmıştır. Öncelikle Ankara, İstanbul ve İzmir'de açılan bu

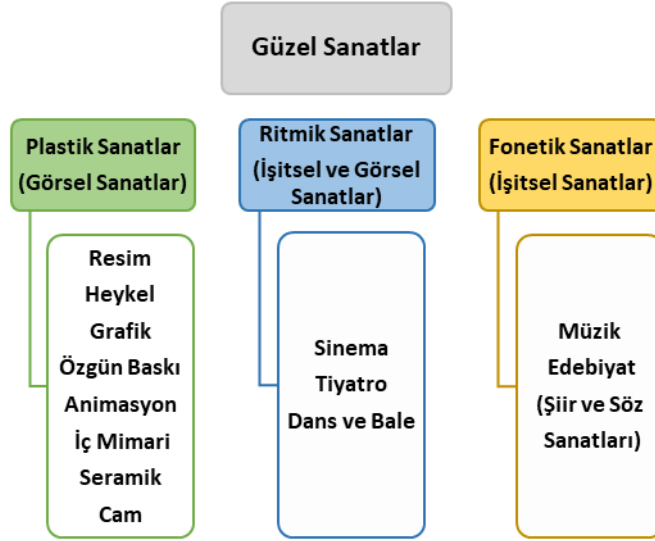
okullarda drama (sahne ve görüntü), fonetik (müzik), plastik (resim-heykel) sanatlar bölümleri bulunmaktaydı. Bölüm müfredatları düzenlenirken alan uygulamaları, etkinlikler, ortak/seçmeli dersler ve sanat dersleri olacak şekilde kurgulanmıştır. 1991 yılından sonra ilk ve orta öğretim ders müfredatlarında sanat eğitimi sadece resim dersleri ile sınırlı kalmayarak, diğer plastik sanatlar alanlarını da içeren derslere yer verilerek düzenlenmiştir ve Resim-iş dersinin ismi "Güzel Sanatlar" ya da "Sanat Eğitimi" olarak değiştirilmiştir (Özsoy, 1998, s. 54).

1973 tarihli 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu ile üniversiteler bir çatı altında birleştirilerek "Yüksek Öğretim Kurulu" (YÖK) kurulmuştur. Bu süreçten sonra, liseden mezun olup Plastik Sanat Eğitimine yönelmek isteyen öğrenciler, Öğrenci Seçme Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından yapılan sınavdan almış oldukları puanlarının Güzel Sanatlar Fakültelerinin taban puanlarını tutması durumunda fakültelerin kendi hazırlamış oldukları özel yetenek sınavlarına girebilmekteydiler. Bu üniversiteler Marmara Üniversitesi, Mimar Sinan Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesidir. Güzel Sanatlar Fakülteleri diye tanımlanan kurumların temeli o yıllarda Güzel Sanatlar Yüksekokulu olarak atılmıştır.

Türkiye'de Sanat ve Tasarım Eğitiminin Mevcut Durumu

Güzel Sanatlar Eğitiminin Kapsamı

Sanat ve tasarım eğitimi, içinde barındırdığı disiplinler açısından geniş bir akademik alt yapıya sahip olduğu gibi, her disiplin kendi özellikleri doğrultusunda ayrılmakta ve incelenmektedir (Fazlıoğlu Akın ve Ece, 2014, s. 22). Güzel sanatlar eğitiminin kapsamını doğru anlamanın, eğitimlerin içeriğini ve neye göre farklılaştığını görme konusunda yardımcı olacağı düşünülmektedir. 25 Ekim 2017 tarihinde sanatçılar, sanat ve tasarım akademisyenlerinin katılımıyla gerçekleştirilen 'Türkiye'de sanat eğitiminin geleceği' konulu çalıştay bulgularına göre; temel güzel sanatlar alanını üç ana başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar Şekil 2'de gösterildiği gibi; plastik (görsel) sanatlar, ritmik (işitsel ve görsel) sanatlar ve fonetik (işitsel) sanatlardır.

Şekil 2. Güzel Sanatlar Eğitiminin Kapsamı

Tarihsel süreçte sanat anlayışı değişmiştir. Sanatın sanayi devrimi sonrası artan üretim ihtiyaçları ile baş etmesine yönelik ortaya koyduğu çabalar neticesinde tasarımın önemi ortaya çıkmıştır. Bauhaus Okulunun Dessau'ya taşınması sonucunda yeni bir sanat tasarımı okulu yapısı doğmuştur (Tekin, 2018, s. 163). Bundan dolayı, Güzel Sanatlar alanında yer alan bölümlerin yanı sıra her öğretim yılında yeni sanat ve tasarım bölümlerinin de kapsama dâhil olduğu ve güncel sınıflandırmaların tartışıldığı görülmektedir.

Sanat ve Tasarımın Çağdaş Eğitimdeki Yeri

Çağdaş eğitim içerisinde sanat ve tasarım eğitiminin disiplinlerarası bir etkileşimle geliştiği görüşü yaygındır. Altınkurt'a (2015, s. 8) göre, sanat eğitimcisinin güncel eğitim içerisinde farklı sanat alanlarında bilgi sahibi olması gerekmektedir. Sanat ve tasarım eğitimi sırasında bilgi aktarımıyla birlikte, öğrencilerin ilgi, beceri ve yaratıcılıklarının belirlenmesi ve geliştirilmesi de çağdaş eğitimin önemli göstergelerinden biridir. Güzel Sanatlar Fakülteleri'nin genel hedefi sanatçı yetiştirmek olarak ifade edilirken, Eğitim Fakülteleri, sanatçı yetişmesine olanak sağlarken daha çok branş öğretmeni yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Türkiye'de sanat eğitimi yetiştiren okulların Eğitim Fakülteleri bünyesinde toplandığını ifade eden Erbay (1997, s. 150), Güzel Sanatlar Fakültelerindeki plastik sanatlar eğitiminin yanında Eğitim Fakültelerinin Resim-iş Eğitimi, Müzik Eğitimi, Tiyatro Eğitimi gibi bölümlerinde psikoloji, sosyoloji, yönetim gibi pedagoji

ağırlıklı derslere de yer verildiğini ifade etmektedir. İz Bölükoğlu'na (2002, s. 10) göre ister Güzel Sanatlar Fakültesi ister Eğitim Fakültesinde olsun, sanat ve tasarım eğitimi verilen Yükseköğretim kurumlarında da güncel gelişmelere ayak uydurabilecek bir nesil yetiştirebilmek için bilgi çağından beslenen çağdaş bir sanat ve tasarım eğitiminin uygulanması gereklidir.

Üniversitelerdeki Güncel Eğitime Dair Veriler

Günümüzde Türkiye'de Yükseköğretim Kurulu (YÖK) çatısı altındaki üniversitelerde verilen sanat ve tasarım eğitimi incelendiğinde, Güzel Sanatlar Fakülteleri, Konservatuvarlar ve Eğitim Fakültelerinde güzel sanatlar eğitimi verilen bölümler gibi farklı fakülteler altında yer aldığı görülmektedir. Aşağıda yer alan örneklerde de görüldüğü gibi, sanat ve tasarım eğitiminde bölüm ve fakülte farkları ilk kurulan devlet üniversitelerinden beri halen devam etmektedir.

1955 yılında "Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu" olarak kurulan Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi (2021), 1882'de Sanayi-i Nefise Mektebi adıyla kurulan ve 1928'de Güzel Sanatlar Akademisi adını alan ve 1982'de üniversiteye dönüşen Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi (2021), Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi (2021), 2018'de Anadolu Üniversitesi'nin bünyesinden ayrılarak Eskişehir Teknik Üniversitesi'ne dâhil olan Mimarlık ve Tasarım Fakültesi (2021), Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi (2021), 2005 yılında Gazi Üniversitesi'nde Mesleki Eğitim Fakültesi'nin yerine kurulmuş ve 2017'de üniversite değişikliği yaşayan Hacı Bayram Veli Üniversitesi'ne (2021) bağlı Güzel Sanatlar Fakültesi ve Sanat ve Tasarım Fakültesi sürekli güncellenen bölüm, fakülte ve üniversite isimleri itibarıyla örnek oluşturmaktadır.

Sanat ve tasarım alanlarında ders verilen bölümlerin ders planları incelendiğinde Sanat ve Tasarım Tarihi dersinin birçok bölüm müfredatında yer aldığı görülmektedir. İkinci sırada Temel Tasarım, üçüncü sırada Desen dersleri yer almaktadır. Yüksek Öğrenim Bilgi Yönetim Sistemi'ne (2018) göre, Türkiye'de sanat ve tasarım alanlarında lisans eğitimi verilen başlıca fakültelerin dağılımı aşağıdaki gibidir:

	Fakülteler	Devlet Üniversiteleri	Vakıf Üniversiteleri	Toplam
1	Eğitim Fakültesi	75	14	89
2	Güzel Sanatlar Fakültesi	55	11	66
3	İletişim Fakültesi	36	18	54
4	Konservatuvar	35	4	39
5	Mimarlık ve Tasarım Fakültesi	13	9	22
6	Sanat ve Tasarım Fakültesi	8	10	18
7	Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	6	8	14
8	Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi	5	4	9
9	Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi	4	2	6
10	Eğitim Bilimleri Fakültesi	3	2	5
11	Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi	-	3	3
12	Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi	2	1	3
13	Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi	-	2	2
14	Müzik Bilimleri ve Teknolojileri	1	-	1
15	Tekstil Teknolojileri ve Tasarım Fakültesi	1	-	1
16	İletişim Bilimleri Fakültesi	1	-	1

Tablo 2. Türkiye'de sanat ve tasarım alanlarında lisans eğitimi verilen başlıca fakültelerin dağılımı

Türkiye'de sanat ve tasarım alanlarında lisans eğitimi verilen on altı farklı fakülte olduğu tespit edilmiştir. Sanat ve tasarım eğitimi verilen bölümlerin yer aldığı Güzel Sanatlar Fakültesi ve diğer fakültelerin dağılımı Tablo 3'te incelenmiştir.

	Bölümler	Devlet Üniversiteleri		Vakıf Üniversiteleri			Bölümler	Devlet Üniversiteleri		Vakıf Üniversiteleri	
		GSF	Diğer	GSF	Diğer			GSF	Diğer	GSF	Diğer
1	Plastik Sanatlar	1	2	1	2	36	Sahne ve Görüntü Sanatları	3	-	-	-
2	Plastik Sanatlar ve Resim	-	-	1	-	37	Kurgu Ses ve Görüntü Yönetimi	-	-	1	-
3	Resim	48	22	-	4	38	Tiyatro	-	5	1	6
4	Baskı Sanatları	4	-	-	-	39	Oyunculuk	-	1	2	1
5	Resim-Baskı Sanatları	1	-	-	-	40	Drama ve Oyunculuk	-	-	1	-
6	Heykel	33	2	-	-	41	Moda Tasarımı	1	8	-	4

7	Grafik	31	2	-	2	41	Moda ve Tekstil Tasarımı	10	1	-	3
8	Grafik Tasarımı	16	15	10	10	43	Tekstil ve Moda Tasarımı	7	2	6	6
9	İletişim ve Tasarım	-	-	2	2	44	Tekstil Tasarımı	1	2	-	-
10	İletişim Sanatları	1	2	-	1	45	Tekstil	5	3	-	-
11	Görsel Sanatlar	-	3	3	-	46	Kuyumculuk ve Mücevher Tasarımı	-	3	-	-
12	Güzel Sanatlar	53	-	1	4	47	Sahne Dekorları ve Kostüm	6	1	-	-
13	Güzel Sanatlar Eğitimi	-	60	-	-	48	Sahne ve Kostüm Tasarımı	1	-	-	-
14	Sanat ve Tasarım	-	1	1	-	49	Müzik ve Sahne Sanatları	1	2	2	-
15	Görsel İletişim Tasarımı	6	20	1	19	50	Müzik	25	46	1	11
16	Çizgi Film ve Animasyon	6	-	3	6	51	Müzik Bilimleri	4	3	-	-
17	Dijital Oyun Tasarımı	-	1	1	5	52	Türk Müziği	1	12	-	1
18	Film Tasarımı	3	-	1	1	53	Gastronomi ve Mutfak Sanatları	4	63	6	26
19	Film Tasarımı ve Yazarlık	-	-	1	-	54	Geleneksel Türk Sanatları	29	17	1	2
20	Film Tasarımı ve Yönetmenlik	-	-	1	-	55	Geleneksel Sanatlar	3	2	-	-
21	İç Mimarlık	4	42	2	19	56	El Sanatları Tasarımı ve Üretimi	1	1	-	-
22	İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	10	7	2	33	57	Temel Eğitim	14	82	1	15
23	Mimarlık	1	71	-	48	58	Temel Sanat Bilimleri	3	2	-	-

24	Endüstri Ürünleri Tasarımı	8	34	2	17	59	Temel Sanat Eğitimi	1	-	1	-
25	Mobilya ve Aksesuar Tasarımı	1	-	-	-	60	Sanat	1	1	-	-
26	Seramik	21	5	-	-	61	Sanat Tasarımı	-	-	1	-
27	Cam	1	-	-	-	62	Fotoğraf	18	2	-	1
28	Cam Sanatları	1	-	-	-	63	Fotoğrafçılık	1	-	-	-
29	Seramik ve Cam	10	2	-	-	64	Fotoğraf ve Video	1	1	1	3
30	Seramik ve Cam Tasarımı	4	4	-	-	65	Müzecilik	1	3	-	-
31	Sinema ve Televizyon	22	5	5	9	66	Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım	4	4	1	-
32	Sahne Sanatları	14	25	2	3	67	Taşınabilir Kültür Varlıklarını Koruma	1	2	-	-
33	Uygulamalı Sanatlar	1	-	-	-	68	Sanat Eserleri Konservasyonu ve Restorasyonu	2	1	-	-
34	Sahne ve Gösteri Sanatları	-	-	1	2	69	Süsleme ve Dekoratif	1	-	-	-
35	Görüntü Sanatları	1	-	1	-	70	Eski Çini Onarımları	1	-	-	-

Tablo 3. Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversitelerinde bulunan sanat ve tasarım ile ilişkili bölümler

Tablo 3'e göre, sanat ve tasarım alanlarına yönelik eğitim veren bölümlerin sürekli arttığı ve belirlenen yetmiş bölümün, farklı fakülteler altında konumlandığı sonucuna varılmıştır. Yükseköğretimde sanat eğitiminin, YÖK eliyle standartlaştırılan bir yönetmeliği bulunmamaktadır. Üniversitelere göre değişen sanat eğitimi anlayışı nedeniyle farklı bölümler farklı fakültelerde, farklı uygulamalarla ve ders planlarıyla yürütülmektedir. Çağdaş eğitim çerçevesinde yeni bir düzenleme ile bu sorunu gidermenin mümkün olduğu düşünülmektedir.

Çalıştay Bulguları: Türkiye'deki Sanat Eğitimine Dair Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Öğretim Elemanı Yetiştirilmesindeki Sorunlar

Niteliksel Sorunlar

Nitelikli öğretim elemanı, doğru bir sanat ve tasarım eğitiminin verilmesindeki temel unsurlardan biridir. Ancak ülkemizde nitelikli sanat ve tasarım eğitimcileri konusunda bazı sorunlar olduğu görülmektedir. Bunlar aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Sanat; sosyolojiden psikolojiye, tarihten felsefeye kadar birçok disiplin ile sıkı bağlantı içinde olan disiplinler arası bir alandır. Bu anlamda sanat eğitiminde, söz konusu alanlarda yetkin olan sanat eğitimcilerine de ihtiyaç vardır. Örneğin, Sanat Psikolojisi, Sanat Sosyolojisi ve Artistik Anatomi gibi dersleri verebilecek nitelikli öğretim elemanı sıkıntısı yaşandığından dolayı programlarda yer almamaktadır.
- Sanat Felsefesi dersi programlarda bulunmakla birlikte, bu dersi verebilecek öğretim elemanı sıkıntısı yaşanmaktadır. Alanı felsefe olan akademisyenler, sanatla ilgili içerik konusunda yetersiz kalmaktadırlar. Sanatçı akademisyenler ise felsefe alanında uzmanlaşmadıkları için sorunu çözememektedirler. Dolayısıyla, disiplinler arası bir çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.
- Aynı durum, "Özel Eğitim Dersi" için de geçerlidir. İçeriği, zihinsel ya da bedensel engelli ya da üstün yetenekli, üstün zekâlı bireylere yönelik verilecek sanat eğitimi olan özel eğitim dersine gelen özel eğitim bölümünden öğretim elemanları sanat eğitimi konusunda yeterli donanıma sahip olmadıkları için bazı konularda verimli olamamaktadırlar.

Niceliksel Sorunlar

Nitelikli öğretim elemanında yaşanan sorunların yanı sıra yetkin bir sanat ve tasarım eğitiminin verilmesi için devlet ve vakıf üniversitelerindeki yeterli öğretim elemanın sayısındaki eksiklikler de temel sorunlar olarak görülmektedir.

Sanat Eğitimi İçin Sağlanan Olanakların Yetersizliği

Mekân Yetersizliği

Türkiye'de özellikle üniversitelerin Güzel Sanatlar ve Eğitim Fakültelerinin sayısının artışı olumlu bir gelişmedir. Ancak fakültelerin açılabilmesi için yeterli alanların sağlanması gerekmektedir. Gerek atölyeler ve çalıştay alanları gerekse bilgisayar laboratuvarları açısından eksiklikler bulunmaktadır.

Bunun dışında üniversitenin bulunduğu şehirlerin kültürel etkinlikleri destekleyecek müze, sergi salonu, tiyatro binası gibi mekânları sağlaması gerekmektedir.

Donanım Yetersizliği

Sanat ve tasarım eğitimi için gerekli olan çalışma alanlarının verimli ve etkin kullanılabilmesi için mekânların yeterli donanıma sahip olması gerekmektedir. Örneğin; çizim masaları, baskı malzemeleri, teknolojik ve teknik ekipmanlar gibi öğrencilerin yaratıcılığını ve gelişimini destekleyecek donanımların eksikliği göze çarpmaktadır.

Yasal ve Yönetmelik Sorunlar

Bütüncül Bir Yaklaşımın Olmaması

- Türkiye'de sanat ve tasarım eğitimi alanında zaman zaman umut verici uygulamalar olsa da okul öncesinden üniversitelere kadar sanat eğitimi politikaları, plan ve programları; üniversitelerin, sivil toplum örgütlerinin ve diğer eğitim kurumlarının temsilcilerinin katkıları ile Türkiye'nin milli bir sanat ve tasarım eğitimi politikası bulunmamaktadır.
- Genel olarak bakıldığında sanat derslerinin zorunlu olarak yetenek gerektirdiği şeklindeki yanlış yargı sanat ve tasarım eğitiminin en önemli sorunlarından birisidir. Oysa sanat eğitimi genel eğitimin bir parçasıdır, herkes için gereklidir, toplumda her bireyin estetik değerler ile donanması gerekmektedir. Sanat eğitimiindeki bu yanlış değerlendirme sorunu çözümlendiği takdirde, sanat ve tasarım eğitiminin diğer sorunları da çözümlenebilir. Öğretmenlerin örgün eğitimde yaptıkları yanlışların en temel sebebi, bu anlayıştan kendilerini kurtaramamış olmalarıdır. Sanat eğitimi derslerinin yalnızca yetenekli öğrencilere özgü bir ders olmayıp, ileride her meslek sahibi olacakların tümüne yönelik bir ders olduğunun bilincine varması sağlanmalıdır.
- Günümüzde çokça konuşulan STEM (Science, Engineering, Technology, Math), dünyada yerini STEAM'e (Science, Engineering, Technology, Art, Math) bırakmıştır. Genel olarak tüm mesleklerde 2020 yılı için öngörülen çalışanların sahip olması gereken yetkinliklere baktığımızda; birinci sırada " karmaşık problemleri çözebilme", ikinci sırada "eleştirel düşünme", üçüncü sırada "yaratıcılık" yer almaktadır. Disiplin odaklı sanat ve tasarım eğitimi yöntemi ile bireylerde eleştirel düşünmeyi ve yaratıcılığı geliştirmek, sanat uygulamalarında teknik çözümlenmelerle problem yetisini geliştirmek mümkündür. Görsel sanatlar eğitiminin yani sanatın her alanda varlığı ve etkinliği inkâr edilemez düzeydedir. Ülkemizde STEAM araştırmalarına bu anlamda henüz yer verilmemekte ve desteklenmemektedir.

- Ülkemizde güzel sanatlar eğitimi yapılan bölümlerde resim, seramik, heykel gibi bölümlerin sayısı hızla azalmaktadır. Özellikle vakıf üniversitelerinde güzel sanatların bu bölümlerine olan ilgi oldukça azdır. Toplumda ilgiyi artıracak anlayışın sağlanmasında devlet desteğine ihtiyaç duyulmaktadır.

Müfredatla İlgili Sorunlar

- Görsel Sanatlar Eğitimi açısından değerlendirme yapacak olursak, 1997 sonrası öğretmen yetiştiren kurumlarda içerik anlamında Disiplin odaklı Sanat eğitimi (DBAE: Discipline Based Art Education) yöntemi öğretmenlerimize edindirilmektedir. Bu yöntem sanatın temel alanlarından Sanat Tarihi, Sanat Eleştirisi, Estetik ve Uygulamalı çalışmaların bir bütün içinde derslerde ele alınmasını gerektirmektedir. Böylece tarihsel temellere dayandırılmış olan sanat eğitiminde öğrenci eleştirel düşüncesini ve estetik duyarlılığını geliştirecek, farklı kültürlerin estetik anlayışını anlayacak ve her türlü sanat yapıtına karşı saygı duymayı öğrenecek ve uygulama çalışmaları ile bu duygularını pekiştirecektir. Tüm bu sanat alanları içerik, denge, kapsam ve öğrenci düzeyi açısından planlanması gerekmektedir. Bu anlamda sanat eğitimi dersleri branşa özgü dersler niteliğinde görünmemekte ve okul öncesi dâhil olmak üzere sanat eğitimini alanında uzman öğretmenler vermemektedir.
- Sanat eğitimi derslerinin ilk ve orta dereceli okullarda azaltılmış olması, liselerde ise seçmeli ders statüsüne geçmesi yükseköğretimdeki sanat eğitimini de etkileyen önemli eksikliklerden biridir.
- Daha önceden 8 saat olan Temel Sanat Eğitimi gibi derslerin, zamanla ders saatinin azalması.
- Ülkemizde lisans döneminde sanat alanında alınan teorik ve kuramsal dersler öğrenci tarafından yeterince sentezlenememekte ve uygulama derslerine aktarımında sorun yaşanmaktadır. Teorik ve kuramsal eğitim ders içeriklerinin, bilgilerin muhakemesiyle uygulama derslerine transfer edilecek şekilde içeriklerinin revize edilmesi gerekmektedir.

Sınav Sistemi ile İlgili Sorunlar

Yükseköğretim Kurulu'nun 12.11.2014 tarihli Yükseköğretim Genel Kurul toplantısında aldığı kararla; Endüstri Ürünleri Tasarımı, Gastronomi ve Mutfak Sanatları, Görsel İletişim Tasarımı, İç Mimarlık, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı, İletişim Tasarımı gibi önceki yıllarda özel yetenek sınavı ile öğrenci kabul eden lisans programları, 2015-2016 eğitim-öğretim yılı itibarıyla merkezi

yerleştirme ile öğrenci almaktadır. Özel yetenek gerektiren bu bölümlere alınacak öğrenci yeteneğini ölçme imkânı kalmamıştır.

18.10.2019 tarihli Yükseköğretim Yürütme Kurulu toplantısında çıkan karara göre, 2021 YKS'den itibaren uygulanmak kaydıyla, Çizgi Film (Animasyon), Grafik, Grafik Resimleme ve Baskı, Grafik Tasarım, Moda Giyim Tasarımı, Moda Tasarımı, Moda ve Tekstil Tasarımı, Rekreasyon, Spor Bilimleri, Spor Yöneticiliği, Tekstil, Tekstil Geliştirme ve Pazarlama, Tekstil Tasarımı, Tekstil ve Moda Tasarımı Programlarına merkezi yerleştirme ile öğrenci yerleştirilmesine başlatılması kararı verilmiştir. Ancak, Çizgi Film ve Animasyon, Egzersiz ve Spor Bilimleri, Grafik Sanatları, Grafik Tasarımı, Rekreasyon Spor Yöneticiliği, Tekstil Geliştirme ve Pazarlama, Tekstil ve Moda Tasarımı programları için kararın uygulanması 2022 YKS'ye ertelenmiştir (Kamuajans, 2021).

Türkiye'de Sanat Eğitiminde Saptanan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri

Öğretim Elemanı Yetiştirilmesine Dair Çözüm Önerileri

Niteliksel Sorunlara Çözüm Önerileri

- Sanat Psikolojisi, Sanat Sosyolojisi ve Artistik Anatomi gibi dersler sanat programlarında yer almalıdır.
- Öğretim elemanları disiplinler arası bir çalışmalara (seminer, çalıştay, söyleşi, proje, sergi gibi) teşvik edilmelidir.
- Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TUBİTAK) tarafından desteklenen 4007-Bilim Şenlikleri Destekleme Programı gibi proje çağrılarının sayısı ve bu projelere ayrılan fon artırılmalıdır.
- Bilimsel etkinliklere verilen teşvikler gibi alanla ilgili sanatsal etkinliklere de teşvik sağlanmalıdır.
- Akademik teşviklerde araştırmacılık yeterliliklerinin ve sanatsal etkinliklerinin yanı sıra, öğrenciler ve öğretmenler için eğitimde asıl önemli katkıları sağlayacak olan hizmet içi eğitim seminerleri, paneller, konferanslar da dikkate alınmalı, puan olarak karşılık bulmalıdır.
- Sanat eğitimcilerine, sanat eğitiminin durağan değil, yaşayan, değişen ve doğurgan bir yapıya sahip olduğu bilincini kazandırarak, kendilerini buna göre yapılandırmaları sağlanmalıdır.

- Sanat kültürü sağlayan Sanat Tarihi, Sanat Eleştirisi, Estetik gibi disiplinlerinin yanı sıra; müze kültürü, sanat ortamı, sanatsal mirasları tanıma ve değerlendirme gibi alanlarla, uygulamalı çalışmaları kaynaştırılmış yöntemlerle öğrencilere kazandırmak. Bu görüş çerçevesinde yeni sanat eğitimcisinin rolünü ve görevlerini belirlemek.

Niceliksel Sorunlara Çözüm Önerileri

- Yükseköğretim Kurumu (YÖK) tarafından açılan akademik kadro sayıları artırılmalıdır.

Sanat ve Tasarım Eğitimi İçin Sağlanan Olanakların Yetersizliğine Çözüm Önerileri

Mekân Yetersizliği Hakkında Öneriler

- Fakültelerde atölyeler, çalıştaylar veya bilgisayar laboratuvarları için yeterli alanlar yoksa oluşturulması gerekmektedir. Hali hazırda var olan atölyelerin ise daha etkin kullanılabilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.
- Yeni açılacak fakültelerin binaları ise sanat ve tasarım eğitimini vermeye uygunluk bakımından değerlendirilmelidir.
- Bunun dışında üniversitelerin bulunduğu şehirlerdeki yerel yönetimlerin, kültürel etkinlikleri destekleyecek kültür merkezi, müze, sergi salonu ve tiyatro binalarını doğru lokasyonda konumlandırılması, çağdaş ve yenilikçi iç mekân planlamasına ait mekânların sağlanması gerekmektedir.

Donanım Yetersizliği Hakkında Öneriler

- Fakültelerde gelişen teknolojiye uygun gerekli teknik donanım sağlanmalıdır.
- Uygulamalı derslerin (resim, heykel, seramik, fotoğrafçılık, gibi bölümler) kendilerine özel ve yeterli ekipmana sahip atölyelerinin bulunması gerekmektedir.

Yasal ve Yönetmelik Sorunlara Çözüm Önerileri

Bütüncül Bir Yaklaşımın Olmaması Sorununa Çözüm Önerileri

- Ülkemizde STEAM (Science, Engineering, Technology, Art, Math) araştırmalarına yer verilmeli, desteklenmeli ve okullarda uygulamaya geçilmelidir.
- Türkiye'nin milli bir sanat eğitimi politikasının bulunmaması ile ilgili, konusu "Sanat Eğitimi" olan bir eğitim şurasının toplanması ve orada alınan kararların uygulanmasına ivedilikle gereksinim duyulmaktadır.

- Unesco Türkiye Milli Komisyonu, her yıl mayıs ayının dördüncü haftasında düzenlenen Uluslararası Sanat Eğitimi Haftası'nın Türkiye'de de kutlanması için girişimlerde bulunmalıdır.
- MEB, temel ve ortaöğretim kademelerindeki görsel sanatlar ve müzik öğretim programlarının geliştirilmesi ve etkin uygulanması için GSEB (Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümleri) ile sürekli iş birliği içinde olmalıdır.
- Akademik teşviklerde, seminer, konferans, panel ya da hizmet içi eğitim gibi akademik faaliyetler, doçentlik ve profesörlük kriterleri arasında olmakla birlikte, hiçbiri teşvik kapsamında değildir. Bu faaliyetlerin tümü en azından tek bir maddede toplanarak akademik teşvik kapsamına alınmalıdır.

Müfredatla İlgili Sorunlara Çözüm Önerileri

- Sanat eğitimi dersleri branş dersleri kapsamında yer alıp okul öncesinden başlayarak Eğitim Fakültelerinin Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı mezunları tarafından verilmesi gerekmektedir. Ülkemizde Ortaokul düzeyinden itibaren branş öğretmenlerinin sorumluluğunda yer alan Görsel Sanatlar dersinin okul öncesi ve ilkokul düzeyinde de branş öğretmenleri tarafından verilmesi gerekmektedir.
- Öğrencileri galeriler, müzeler, bienaller, seminerler, konferanslar, yurt dışı geziler gibi farklı sanatsal ve kültürel etkinliklerle buluşturma, gezip görme, keşfetme şansı verecek eğitim yaklaşımları kullanılmalıdır.
- Lisans öğrencileri araştırma yapmaya yönlendirilmeli, programlara "Araştırma Projesi" gibi dersler yerleştirilmelidir.
- Yükseköğretim'de sanat ve tasarım eğitimi sorunlarıyla bağlantılı olarak bir diğer öneri; tüm fakültelerin tüm bölümlerinin programlarına, 1988- 1997 yılları arasında olduğu gibi, haftada bir saatlik de olsa öncelikle görsel beğeni düzeyinin yükselmesine hizmet edecek bir içerikle seçmeli görsel sanatlar dersinin eklenmesidir. Böylece branşı ne olursa olsun, her bireyin kesintisiz ve nitelikli bir sanat eğitimi sürecinden geçmesi sağlanmalıdır.
- Lisansüstü eğitimde; sanat ve tasarım eğitimi araştırmalarının gerçekleştirilebilmesi için okullarda örneğin 6-7 haftalık uzun süreli araştırma gerektiren konularda izin sorunu ortaya çıkmakta, izin alınmış olsa dahi, okullarda idareci ya da öğretmen temelinde sorunlar yaşanmaktadır. Yine ilk ve orta dereceli okullarda, ders saati yetersizliğinden

dolayı, alana gerçekten önemli katkılar sağlayacağı düşünülen araştırmalar gerçekleştirilememektedir. Bu sorunun çözümü yönünde MEB tarafından gerekli girişimler gerçekleştirilmeli, okullarda uygulanmak istenen bilimsel araştırmalar konusunda gereken kolaylıklar sağlanmalıdır.

- Kültür varlıklarının farkına varma, değerini bilme ve koruma bilincinin geliştirilebilmesi için lisans ve lisansüstü düzeylerde koruma kültürü ve uygulamaları derslerine ihtiyaç vardır.
- Çağdaş Sanat dersi olsa bile, Çağdaş Türk Sanatı dersi, zorunlu dersler arasında yer almalıdır.
- Türkiye'de, Güzel Sanatlar Fakülteleri resim, heykel, tekstil, seramik gibi bölümlerde sanat eğitimi verilirken bu sanat eserlerinin korunmasına yönelik program bulunmamaktadır. Türkiye'de konservasyon ve restorasyon dendiğinde, yalnızca mimari restorasyon akla gelmektedir. Oysa ülkemizin resim, heykel gibi sanat eserlerinin aslına uygun restorasyonunu yapabilecek uzman bireylere ihtiyacı vardır. Bu durum, usta sanatçılarla çözülebilecek bir konu olmayıp, ayrı bir uzmanlık alanıdır ve ülkemizin özellikle iyi yetişmiş resim restoratörlerine ihtiyacı vardır.
- Öğretmen merkezli değil öğrenci merkezli bir eğitim gerçekleştirilmelidir.
- Sanat ve tasarım derslerindeki öğrenci modelinde; konulara cesaretle katılan, çekinmeden sorular sorabilen, konu ile ilgili ortaya koyduğu fikri savunabilen, arkadaşları ile saygıyla tartışabilen karakterleri yaratabilmek gerekir.
- Konuların özelliğine göre, drama ve canlandırmaya yer vererek konu ile öğrenci arasındaki iletişimi etkili kılmak gerekir.
- Sanat ve tasarım derslerinde öğrencilerin, bireysel ve grup olarak proje geliştirmesine olanak sağlayan bir anlayış geliştirmek gerekir.
- "Öğretmen Yeterlikleri Çerçevesi"nde hedeflenen yeterlikler ile eğitim fakültelerinin öğretim programları arasında uyumsuzluklar olduğu dikkati çekmektedir. Sanat ve tasarım eğitimi öğretmen yeterlikleri "işlevsel" bir anlayışla yeniden düzenlenmeli, öğretim programlarıyla uyumlu hale getirilmeli, öğretmen adaylarının lisans eğitimleri esnasında bu yeterliklerin neler olduğu konusunda bilgi sahibi olması sağlanmalı, öğretmenler ise hizmet içi programlarıyla bilgilendirilmelidir. Yapılan araştırmalar, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının, yeterliklerin neler olduğu konusunda bilgi sahibi olmadığını göstermektedir.

- Akademisyenler, danışmanlığını yaptıkları lisansüstü eğitim öğrencilerine yararsız, kısır, zaten bilindik durum tespitlerini içeren tezler yerine, sanat sosyolojisi, sanat psikolojisi ve sanat felsefesi alanlarında uzmanlaşabilecekleri konulara yönlendirmelidirler.
- "Özel Eğitim Dersi" için lisansını resim-iş eğitiminde, yüksek lisans ve doktora eğitimini ise özel eğitim alanında yapmış akademisyenler yetiştirilmeli ve dersler bu akademisyenler tarafından yürütülmelidir. Ve bu dersin adı, "özel eğitim" yerine, evrensel literatürde kullanıldığı şekliyle "özel görsel sanatlar eğitimi" olarak değiştirilmelidir.
- Daha önceden 8 saat olan Temel Sanat Eğitimi gibi derslerin, 4 veya 6 saat olarak işlenmesinin daha sonraki bölüm uygulama derslerinin alt yapısında sorunlar teşkil etmesinden dolayı, ders saatinin artırılması gerekmektedir.

Sınav Sistemi ile İlgili Sorunlara Çözüm Önerileri

- Yukarıda belirtilen sınav sistemi hakkındaki konu dâhilinde özel yetenek gerektiren bölümlere puana ek olarak, alana göre öğrenci yeteneğini ölçmeye yönelik bir sınav yapılmalıdır.
- Okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise Görsel Sanatlar öğretmenleri, öğretmen alım sınavında KPSS'yi başarmak durumundadır. Alan eğitiminde ölçme anlamında yetersiz kalan bu sistem yerine Görsel Sanatlar öğretmenleri için Öğretmen Alan Bilgisi Testleri yapılmalıdır.
- Mevcut sınav sistemi nitelikli görsel sanatlar öğretmeni belirlemede yetersiz kalmaktadır. Mevcut KPSS'de görsel sanatlar öğretmen adayları sadece genel yetenek-genel kültür ve eğitim bilimleri kısımlarına katılmakta ve aldıkları ortalama puan sıralamasıyla istihdam edilmektedirler. Diğer branşlar için ayrıca uygulanan ve ağırlıklı puanı (%50) kapsayan Öğretmenlik Alan ve Alan Eğitimi Bilgisi Testi (ÖABT) sanat ve tasarım branşındaki adaylara uygulanmamakta ve dolayısıyla alanında yetkin öğretmen olup olmadığı ölçülmemektedir.
- Öğretmen olarak atanabilme yarışında, kendi alanlarından sınava tabii tutulmadıkları için öğrencilerin lisans derslerindeki başarıya yeterince önem vermedikleri görülmektedir. Görsel sanatlar öğretmenlerinin atamalarının, KPSS ile değil, tıpkı diğer alanlarda olduğu gibi, ÖABT (Öğretmenlik Alan Bilgisi Testi) ile gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu durumun hem lisans derslerindeki başarıyı artıracak hem de nitelikli görsel sanatlar öğretmenlerinin yetiştirilmesine katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

- ÖABT uygulanırsa lisans eğitiminde alan ve alan eğitimi derslerine verilen önem de artacaktır.

Sonuç

Günümüzde toplumsal, kültürel, siyasi, ekonomik ve teknolojik birçok etken aracılığıyla değişim gösteren sanat ve tasarım eğitiminin mevcut durumunu ele alan bu çalışmada, akademisyenler ve sektör temsilcilerinin fikirleri aracılığıyla tespit edilen eğitim sorunlarını iyileştirme odaklı çözüm önerileri sunulmuştur. Tarihsel süreç içerisindeki değişiminin ardından güncel sanat ve tasarım eğitiminin işleyişi incelenmiş olup mevcut sanat ve tasarım eğitimi sorunları beş başlıkta ele alınmıştır; (1) Öğretim elemanı yetiştirilmesindeki sorunlar (niteliksel/niceliksel), (2) Sanat eğitimi için sağlanan olanakların yetersizliği 'mekân yetersizliği/donanım yetersizliği), (3) Yasal ve yönetsel sorunlar (bütüncül bir yaklaşım olmaması), (4) Müfredatla ilgili sorunlar ve (5) Sınav sistemi ile ilgili sorunlar. Bu sorunlara getirilen çözüm önerileri, içerik analizi doğrultusunda belirlenen ana tema ve alt temalar kapsamında, sanat ve tasarım eğitimi alanına dair somut veriler, sorunlar, ihtiyaçlar ve beklentiler göz önüne alınarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

ALTINKURT, L. (2015). Türkiye'de sanat eğitiminin gelişimi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (12), 23–29.

Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi. *Genel Bilgi*. Erişim tarihi: 08.11.2021
<https://www.anadolu.edu.tr/akademik/fakulteler/192/guzel-sanatlar-fakultesi/genel-bilgi>

ARSEVEN, C. E. (1983). *Sanat ansiklopedisi* (ix. cilt). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Artificial. (2018). *Online etymology dictionary*. Erişim tarihi: 04.02.2018,
<https://www.etymonline.com/word/artificial>

European Education and Culture Executive Agency (2009), *Avrupa'da okullarda sanat ve kültür eğitimi*. Erişim tarihi: 05.04.2018, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0e41e888-7d1b-4073-adea-502974017735/language-tr>

BENEDETTO, C. (2004). *Sanatın felsefesi felsefenin sanatı*. (N. Özüaydın, Çev.) İstanbul: Ütopya Yayınları.

CEVİZCİ, A. (2008). *Felsefe*. İstanbul: Sentez Yayıncılık.

The Council of the European Union. (2007). *Resolution of the council of 16 november 2007 on a european agenda for culture*. Erişim tarihi: 10.02.2018, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32007G1129%2801%29>

ERBAY, M. (1997). *Plastik sanatlar eğitiminin gelişimi*. İstanbul: Boğaziçi Matbaası.

ERGUN, M. (2015). *Estetik (sanat felsefesi)*. Erişim tarihi: 04.02.2018, <http://mustafaergun.com.tr/wordpress/wp-content/uploads/2015/11/sanattfelsefesi>

Eskişehir Teknik Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi. *Genel Bilgi*. Erişim tarihi: 08.11.2021 <https://www.eskisehir.edu.tr/akademik/fakulteler/262/mimarlik-ve-tasarim-fakultesi/genel-bilgi>

FAZLIOĞLU AKIN, Z., ECE, Ö. (2014). *Türkiye'de sanat eğitimini (yeniden) düşünmek*. İstanbul: İKSV Yayınevi.

HONOUR, H., FLEMING. J. (2015). *Dünya sanat tarihi*. İstanbul: Alfa Yayınları.

İstanbul Kültür Sanat Vakfı. (2014). *Türkiye'de sanat eğitimini (yeniden) düşünmek*. Erişim tarihi: 05.03.2018. <https://www.iksv.org/tr/raporlar/turkiye-de-sanat-egitimini-yeniden-dusunmek>

Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi. *Tanıtım*. Erişim tarihi: 08.11.2021 <http://www.gsf.hacettepe.edu.tr/tr/menu/tanitim-73>

Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi. *Hakkında*. Erişim tarihi: 08.11.2021 <https://hacibayram.edu.tr/gsf/hakkinda>

Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi. *Genel Bilgiler*. Erişim tarihi: 08.11.2021

<https://hacibayram.edu.tr/stf/genelbilgiler>

İZ BÖLÜKOĞLU, H. (2002). Bilgi çağında eğitim fakültelerinde resim-iş eğitiminin genel bir değerlendirmesi. *G. Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 22(3)*, 247-259.

Kamuajans Haber Kaynağı. Erişim Tarihi: 03.11.2021, <https://www.kamuajans.com/akademik-personel/ozel-yetenekle-ogrenci-alan-programlar-hakkinda-erteleme-karari-h558027.html>

KIRIŞOĞLU, O. (1994). *Sanatta Eğitim*. Ankara: Demircioğlu Matbaası.

'Kunst'. (2018). *Dict.cc English-German dictionary*. Erişim tarihi: 04.02.2018, <http://www.dict.cc/?s=Kunst>

SHINER, L. (2001). *Sanatın icadı: bir kültür tarihi*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi. *Tarihçe*. Erişim tarihi: 08.11.2021
<https://gsf.marmara.edu.tr/fakulte/tarihce>

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. *Tarihçe*. Erişim tarihi: 08.11.2021
<https://www.msgsu.edu.tr/tr-TR/tarihce/123/Page.aspx>

NURULLAH, B. (1973). *50. yılda resim sanatımız ve gelişimleri*. Kültür ve Sanat.

ÖZDEN, Y. (1998). *Eğitimde yeni değerler*. Ankara: Pagem Yayıncılık.

ÖZSOY, V. (1998). 75. yılda sanat eğitimi ve öğretimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 54.

PLATON. (2002). *Phaidon*. (A. Cevizci, Çev.) Ankara: Gündoğan Yayınları.

SAN, İ. (2000). *Sanat eğitimi kuramları*. İstanbul: Ütopya Yayınevi.

SAN, İ. (1990). *Güzel sanatlar eğitimi grubu raporu eğitim bilimleri birinci ulusal kongresi değerlendirme raporları*. Ankara: A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

TANSUĞ, S. (1993). *Çağdaş Türk sanatı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

TEKİN, A. (2018). *Bir çağdaş sanat pratiği olarak eğitim (Sanatta Yeterlik Tezi)*. Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü. "Suni". Erişim tarihi: 04.02.2018, <https://sozluk.gov.tr/>

VON STAMM, B. (2008). *Managing innovation, design and creativity*. UK: West Sussex, John Wiley & Sons Ltd.

Yüksek Öğrenim Bilgi Yönetim Sistemi. (2018). Erişim tarihi: 05.02.2018
<https://istatistik.yok.gov.tr/>